

HAMLET

USA-SUURBRITANNIA 1996

Režissöör: Kenneth Branagh

Filmi pikkus: 4 tundi 2 minutit

Peaosades: Kenneth Branagh (prints Hamlet), Kate Winslet (Ophelia), Derek Jacobi (Claudius), Julie Christie (Gertrude), Richard Briers (Polonius), Nicholas Farrell (Horatio), Michael Maloney (Laertes)

Soovitame: alates 14. eluaastast

Õppematerjalid on tehtud gümnaasiumi õpilastele.

Teistes osades: Brian Blessed (isa vaim), Billy Crystal (esimene hauakaevaja), Rufus Sewell (Fortinbras), Ken Dodd (Yorick), Jack Lemmon, Robin Williams, Gérard Depardieu, Charlton Heston, Judi Dench, Rosemary Harris, John Gielgud

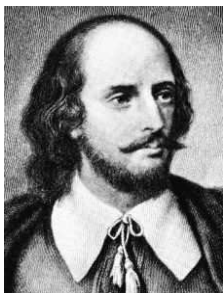
Õppematerjalide teemad: film ja kirjandus, film ja näidend, film ja teatrilavastus, filmi võimalused draamateksti ekraniseerimiseks ja tõlgendamiseks, sõnakujund ja filmikujund, film ja kaasaeg, "Hamleti" lavastused, ekraniseeringud ja tõlgendused kui nende valmimise ajastu peegeldused ja analüüsi võimalused

FILMI LÜHITUTVUSTUS

Rangelt originaalteksti järgivat 4-tunnist filmiversiooni William Shakespeare'i klassikalisest näidendist peetakse üheks parimaks "Hamleti" ekraniseeringuks läbi aegade, ehkki selle tegevus on asetatud 19. sajandisse. Muljetavaldav

näitlejateansambel ja võimas visuaal tegid oma isa mõrva eest kättemaksu otsiva hullunud Taani printsi loost kriitikute lemmiku.

NB! Meediaõppematerjalid käsitlevad filmi täispikka versiooni, ehkki filmist on tehtud ka 2,5-tunnine variant.

JUHATUSEKS

William Shakespeare'i mõne näidendiga on tuttav iga koolis käinud inimene. "Hamlet" on küllap üks Shakespeare'i mängitumaid näidendeid.

Shakespeare'i "Hamletit" on 120 aasta pikkuse (1895. aastal alguse saanud) filmiajaloo kestel üsna palju kordi filmilindile salvestatud, ekraniseeritud (vt ka Internet Movie Database).

Huvitav, et Shakespeare'i ülimalt rikkalikku näitemänguteksti üritati kinolinale "tõlkida" juba tummfilmiajastul. Venelaste tehtud lühifilm "Hamlet" (1912) on tänaseks kahjuks kättesaamatu. "Hamletit" ekraniseerimist tummfilmina kavandas ka filmilooja, keda on hiljem hakatud nimetama filmikunsti isaks, suurfilmide "Rahvuse sünd" (1915) ja "Sallimatus" (2016) autor David Wark Griffith. Kuid D. W. Griffith loobus sellest mõttest ameerika filmitsensuuri tuntud ranguse tõttu – näidend on lõppude lõpuks ju üsna verine. 1928. aastal kavandas oma "Hamletit" ka Charlie Chaplin, mõistagi nimiosas oleks ta esinenud ise. Kahjuks jäi Chaplini plaan katki. Sellest kavatsusest on arvatavasti inspiratsiooni leidnud Tallinna Linnateatri viimase "Hamletit" lavastaja Alo Kõrve, kes ise prints Hamletina oligi kostümeeritud ja grimeeritud Chaplini stiilis.

Filmitud Shakespeare on eestlastele isegi mõnevõrra "kodune" teema – võrreldes mõne teise rahvaga. Vene filmilavastaja Grigori Kozintsevi 1964. aastal valminud "Hamletit" osa välisvõtted tehti Eestis (Narvas ja Rannamõisas), sama režissööri filmis "Kuningas Lear" (1970) mängis aga nimiosa Jüri Järvet.

1. Hamleti kehastajad teatris

Filmitud "Hamletit" teemasid arutades tasub võrdlusena meenutada Eesti teatrites tehtud "Hamletit" lavastusi ning mõelda sellest, kes on mänginud nimiosa, mida peaosatäitja valik võib meile öelda ajastu kohta, mil lavastus valmib. Tutvustage õpilastele Eesti näitlejaid ja nende hamletit-rolle:

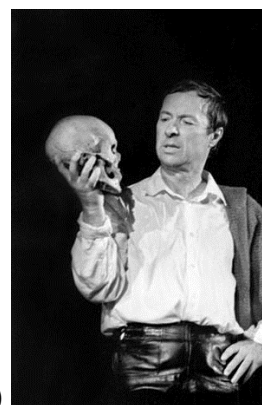
- Ants Eskola Voldemar Panso lavastuses (1966)
- Juhan Viiding Mikk Mikiveri lavastuses (1978)
- Üllar Saaremäe Hamlet-ärimees Roman Baskini Rakvere lossivaremetes suvelavastuses (2014)
- 1986. aastal Kalju Komissarovi tehtud lavakooli diplomilavastuses oli Hamlet koguni kahestunud: mees-Hamletit mängis Toomas Vooglaid ja nais-Hamletit punkar Merle Jääger.

Kuulake lisaks Maris Johannese raadiosaadet "Hamletist" Eesti teatrilaval: <https://arhiiv.err.ee/vaata/teatrisajand-teatrisajand-21-hamlet-eesti-lavadel>

Laske õpilastel arvata, kes on need pildil kujutatud kodumaised Hamletid ning millises ajastus on lavastused valminud:

1)

2)

3)

4)

5)

6)

7)

KENNETH BRANAGH JA TEMA HAMLET

William Shakespeare'i näitemängu toomine tänapäeva on uutes ekraniseeringutes olnud üsna tavaline (vrkl Aki Kaurismäki "Hamlet ärimaalilmas", 1987, ja Michael Almereida 2000. aastal Ameerikas valminud "Hamleti" variant).

2. Filmi aeg ja ruum

liri päritolu Royal Shakespeare Company näitleja, viljakas teatri- ja filmilavastaja Kenneth Branagh (sünd. 1960) on ses

mõttes valinud ebahariliku tee, paigutades prints Hamleti elu ja draama mingisse kummastavasse 19. sajandi keskkonda. Tegevus toimub justkui "linnas, mis polegi linn", näiteks au- ja ametitunnused vahisõdurite ning aadlike mundritel kuuluvad väljamõeldud, olematule riigile (vrkl Roman Baskini filmi "Rahu tänav" mundrimeeste tunnused, mis ei lasknud öelda, mis riigiga täpselt on tegemist). Arutlege õpilastega, miks asetab lavastaja oma filmi tegevuse just sellisesse keskkonda. Mida ta sellega öelda tahab? Miks just 19. sajand? Kas see aeg võiks tema arvates olla oluline, kuna Euroopa ja läänemaailm laiemalt pidi endalt küsima nn hamletlikke küsimusi: olla või mitte olla?

3. Originaaltruudus

Üks kurjemat sorti kriitik on Branagh' paar minutit üle nelja tunni kestvat "Hamletit" (100 minutit pikem, kui Sir Laurence Olivier' klassikaks peetav ekraniseering 1948. aastast!) nimetanud "paremate ning halvamate kavatsustega tuhandest munast kokku segatud tohutute mõõtmetega omletiks". Olgu filmi- ja teatrikunsti kokku segamisega selles filmiversioonis, kuidas on, väga oluline on, et kuuleme näidendi teksti täisversiooni, mitte lühendatud, ümber- või üledramatiseeritud varianti. Ses mõttes on kõnesolev ekraniseering väga originaaltruu. Ja see võiks olla Shakespeare'i-armastajale või -austajale juba omaette naudingut pakkuv elamus.

4. Filmi pildikeel

Lugege enne filmi vaatama asumist näidend kindlasti üle. See annab suurepärase aruteluainese tunnis filmi ja näidendi võrdlemiseks ja samuti filmi kui meediumi mõistmiseks. Näeme ekraanil filmikeele harilikke väljendusvahendeid nagu näiteks suur või ülisuur plaan (detailvõte), kaamera liikumine, pealesõit, pildilised tagasivaated (*flash back* – näiteks Hamleti ja Ophelia armustseeni meenutamine), kujutluspilte (isa vaim räägib toimunud mõrvast ja näeme kohe ekraanil

vastavat pilti), ühe ja sama sündmuse näitamist erinevatest rakurssidest jpm.

Paluge õpilastel individuaalselt proovida filmi vaadates enda jaoks lahti kirjutada filmikeele väljendusvahendeid, mida nad ekraanil toimuvat vaadates märkavad, pilte või pildiridasid, mis illustreerivad või täiendavad seda, mida üks või teine tegelane parajasti räägib, seda, mis on tekstis öeldud.

5. Filmi helikeel

Jälgige filmi helikujundust:

- 1) muusikakasutust,
- 2) kaadritaguse hääle kasutamist
- 3) muid helisid - milliseid?

Film on audiovisuaalne kunstiteos ning siin võib rääkida ka loodus, kõneleda ruum. Kuidas muusika ja heliefektid mõjutavad sõnade kaalu?

6. Casting

Casting tähistab filmikunstis näitlejate valikut ning nõuab erakordset talenti, suurt kogemust ja laia suhtlusvõrgustikku, et panna kokku näitlejate ansambel, kus iga roll on õnnestunud. Arutlege õpilastega filmi näitlejavalikute üle juba enne filmi vaatamist. Näitlejavalikus mängivad mingil määral kaasa ka näitlejate varasemad rollid, milles see või teine näitleja on juba tuntuks saanud. Milliseid näitlejaid õpilased varasemast teavad? Millistest filmidest ja sarjadest? Miks sobib see või teine nägu või mängumaneer kokku antud rolliga?

Kate Winslet

Derek Jacobi

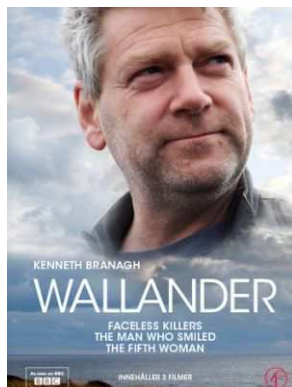
Julie Christie

Peosatäitjad

Kenneth Branagh

Richard Briers

Episoodilised rollid

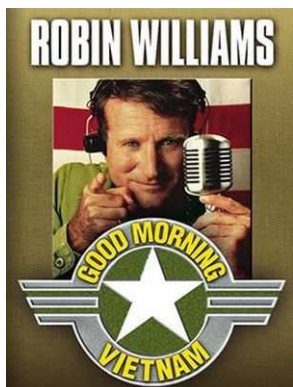
Jack Lemmon

Judy Dench

Robin Williams

SOOVITATAV KIRJANDUS

Eesti keeles:

- Aleksander Lipkov "Shakespeare kinolinal". Tallinn, 1979 (tõlge vene keelest).

Inglise keeles:

- "The Cambridge Companion to Shakespeare on Film", toimetaja Russell Jackson. Cambridge-New York, 2000 j. Lk 222 – 238
- "Shakespeare, the Movie". Toimetajad Lynda E. Boose ja Richard Burt. London-New York, 1997 j.
- Samuel Crowl "The Films of Kenneth Branagh". London, 2006, lk 129 -148.

7. Misanstseen ja kostüüm

Analüüsige, miks on kasutatud just selliseid kostüüme, dekoratsioone ja rekvisiite. Kuidas on tegelaste iseloomu rõhutatud näiteks grimmi või parukaga, mõne ehte vmt detailiga? Mis mulje või kujutus tekib ühest tegelasest originaalteose lugemiselamuse põhjal ja võrdluses pildiga, mille annab ekraanile käesoleva filmi lavastaja?

Õppematerjalid on loonud vabakutseline filmirežissöör, filmitoimetaja ja filmikriitik Jaak Lõhmus. Toimetanud Katrin Rajasaare (Eesti Rahvusringhääling).